۞۞ อัลฮาฟิซฺอัลฆุมารีย์ในฐานะผู้รอบรู้ในศาสตร์ฮะดีษเหนือใครทั้งมวลนับจากสมัยของอัซซุยูฏีย์

มีบุคคลผู้หนึ่งได้ทำคลิปวิดีโอเพื่อสรรเสริญสถานะอันยิ่งใหญ่ของอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อิบนุมุฮัมมัด อิบนุศศิดดี๊ก อัลฆุมารีย์ ซึ่งคลิปดังกล่าวนี้ ข้าฯ ได้เก็บภาพตัวอย่างจากตัวคลิปจริงมาหนึ่งภาพตามรูปข้างล่างนี้

ภาพที่ 1.4 รูปของ มะฮฺมู้ด ซะอี๊ด มัมดูฮฺ

(أحمد الغماري هو أحفظ أهل القرون الأخيرة)، يوتيوب،

(https://www.youtube.com/watch?v=N4xzQ5yJ_SU ،2025/04/2

บุคคลผู้นี้มียศตามที่ถูกระบุไว้ในชื่อคลิปนี้ว่า “อัลอัลลามะฮฺ อัลมุฮัดดิษ อัรดุกตูร (ดร.) มะฮฺมู้ด ซะอี๊ด มัมดูฮฺ” บุคคลผู้นี้มิใช่ชายผู้ลึกลับที่ใดเลย ความจริงแล้วเขาผู้นี้คือนักวิชาการแห่งสำนักศูฟีย์ไหว้กุโบร์ ผู้เป็นหัวโจกแห่งบิดอะฮฺในระดับแนวหน้าของยุคนี้และยังเป็นศัตรูตัวฉกาจของชัยคฺอัลบานีย์ﷺอีกด้วย

ในคลิปวิดีโอนี้ ดร.มัมดูฮฺ ได้ทำคลิปเพื่อสาธยายถึงความยิ่งใหญ่ของอะฮฺมัด อิบนุ มุฮัมมัด อิบนุศิดดี้ก อัลฆุมารีย์ โดยในคลิปนี้เขาได้อภิปรายไว้ในหลายประเด็นซึ่งข้าฯ จะขอนำมาสรุปโดยสังเขปดังนี้

ประการแรก ดร.มัมดูฮฺ กล่าวว่า สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องจำแนกความต่างระหว่าง "อาลิมุลฮะดีษ" (ผู้รู้ในศาสตร์ฮะดีษ) และ "อัลมุฮัดดิษ" (นักฮะดีษ) สำหรับ "อาลิมุลฮะดีษ" (ผู้รู้ในศาสตร์ฮะดีษ) คือ นักวิชาการที่ทำงานวิชาการอยู่กับศาสตร์ฮะดีษ, การศึกษาฮะดีษจนครอบคลุมในศาสตร์ย่อยต่าง ๆ ภายในวิชาฮะดีษและแตกฉานในวิชาการฮะดีษ แต่ทว่าการทำงานในด้านฮะดีษของอาลิมุลฮะดีษจะ "จำกัด" อยู่เพียงแค่กับประเด็นทางทฤษฎีของวิชาฮะดีษในตำรารุ่นก่อน อาทิ การศึกษาพวกศัพท์เทคนิคต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตำราศาสตร์ฮะดีษ, ประเด็นที่แตกย่อยต่อมาจากประเด็นของศัพท์เทคนิค หรือไม่ก็ทำงานด้านการตะฮฺกี้ก (การตรวจทานเอกสารตัวเขียนมือยุคโบราณและนำมันมาจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มในระบบการพิมพ์สมัยใหม่) บุคคลในประเภทนี้ จึงนับว่าเป็นผู้ที่รู้ในศัพท์เทคนิคและยังรู้จักตำราฮะดีษเล่มต่าง ๆ จำนวนมากอีกด้วย ฉะนั้นผู้ที่มีคุณสมบัติประการนี้จึงถูกเรียกว่า "อาลิมุลฮะดีษ" (ผู้รู้ในศาสตร์ฮะดีษ) และนิยามนี้ คือสิ่งที่ท่านอัลฮาฟิซฺ อัซซะคอวีย์ ได้อธิบายไว้ในหนังสือ "อัลญะวาฮิรวัดดุร็อรฟีตัรญะมะติชัยคิลอิสลามอิบนิฮะญัร" อย่างไรก็ตามแต่ "อาลิมุลฮะดีษ" นี้ไม่ใช่ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการวิพากษ์ฮะดีษและวิเคราะห์ศาสตร์อัลญัรฮฺวัตตะอฺดี้ล (การตำหนิและการรับรองต่อผู้รายงานฮะดีษ) ฉะนั้น "อาลิมุลฮะดีษ" จึงปราศจากการทำงานในแขนงที่ "อัลมุฮัดดิษ" ได้กระทำกัน

สำหรับ "อัลมุฮัดดิษ" (นักฮะดีษ) นั้น เขามีสถานะที่เหนือกว่า "อาลิมุลฮะดีษ" นั่นก็เพราะว่า "อัลมุฮัดดิษ" คือ "อันนากิด" (นักวิพากษ์ฮะดีษ) ซึ่งหมายถึงนักวิชาการที่สาละวนอยู่กับการตรวจทานสถานะของฮะดีษว่ามันเป็นฮะดีษเศาะฮีฮฺหรือเฎาะอีฟ หรือไม่ก็ทำงานวิชาการที่เน้นไปที่การศึกษาถึงเครื่องมือต่าง ๆ ในการใช้ตัดสินว่าฮะดีษบทใดเศาะฮีฮฺหรือเฎาะอีฟอย่างเป็นอิสระไม่ยึดติดไปกับความเห็นของใครคนใดเป็นการเฉพาะ นอกเสียจากในกรณีที่เกิดเหตุคับขันให้ต้องตามทัศนะของใครบางท่านในบางกรณีเท่านั้น

ประการที่สอง คำว่า "เครื่องมือต่าง ๆ ในการใช้ตัดสินว่าฮะดีษบทใดเศาะฮีฮฺหรือเฎาะอีฟ" หมายถึง อัลเกาะวาอิด (กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในศาสตร์นี้), อัลกะลาม (สำนวนการวิจารณ์และรับรอง) ที่นักฮะดีษรุ่นก่อนได้กล่าวถึงผู้รายงานฮะดีษในแต่ละท่านและการเจนจัดในประเด็นของ "อัลอิลัล" (ข้อบกพร่องที่ซ่อนเร้นดูยากของฮะดีษแต่ละบท) อัลมุฮัดดิษจำต้องมีความรู้ในศาสตร์เหล่านี้อย่างเป็นอิสระไม่สังกัดความเห็นของผู้ใดเป็นการเฉพาะ ฉะนั้นการที่นักวิชาการคนหนึ่งทำการจัดพิมพ์ตำราศาสตร์ฮะดีษหรือสอนตำราศัพท์เทคนิคของวิชาฮะดีษจากตำราของคนรุ่นก่อน ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เขาเข้าไปอยู่ในนิยามของคำว่า "อัลมุฮัดดิษ" ได้

ประการที่สาม นักปราชญ์ฮะดีษของสายวะฮฺฮาบีย์ (อัซซะละฟีย์) อย่างอะฮฺมัด ชากิรและอัลอัลบานีย์ ยังไม่สามารถเทียบระดับได้กับ อัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ กล่าวคือ กรณีของทั้งสองท่านนี้ (ชัยคฺอะฮฺมัด ชากิรและอัลบานีย์) เป็นนักวิชาการที่ทำงานด้านวิชาการฮะดีษเพียงแค่การตรวจทานให้สถานะเศาะฮีฮฺและเฎาะอีฟแก่ฮะดีษบทต่าง ๆ และการทำงานในด้านของการวิจัยและอธิบายศัพท์เทคนิคในวิชาฮะดีษเท่านั้น ขณะที่อัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์นั้นมีความรู้ในสิ่งที่อะฮฺมัด ชากิรและอัลบานีย์มี แต่ที่เหนือกว่าทั้งสองคือ ท่านอัลฮาฟิซฺ มีความรู้ในระดับ **"สมบูรณ์แบบ"** ในเรื่องของการให้สถานะเศาะฮีฮฺและเฎาะอีฟแก่ฮะดีษบทต่าง ๆ และยังมี "ความอิสระอย่างสมบูรณ์แบบ" ในด้านกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยไม่ต้องสังกัดความเห็นของใครเป็นกรณีเฉพาะ

ประการที่สี่ อัซซัยยิด อัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ มีความรู้เหนือกว่าชัยคฺอะฮฺมัด ชากิรและชัยคฺอัลบานีย์ เพราะท่านยังมีการทำงานฮะดีษในหมวดที่นักฮะดีษคนอื่น ๆ ในยุคเดียวกันไม่ได้ทำงานด้านนี้อีกแล้ว ในจำนวนนี้ คือ (1) การรับฮะดีษและความรู้ในศาสตร์ฮะดีษจากเหล่าครู (อัชชุยูค) โดยตรงซึ่งทำให้อัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ กลายเป็น "มุซนิดกะบีร"[116] และตัวท่านเองก็มีสายรายงานมากมาย, มีการให้ความสำคัญกับการสืบทอดฮะดีษ "อัลมุซัลซะลาต" บทต่าง ๆ ตลอดจนการอ่านฮะดีษต่อหน้าครู

[116] นักฮะดีษใหญ่ผู้ทำการสืบทอดสายรายงานจำนวนมากจากนักฮะดีษในอดีตสู่ผู้คนในยุคร่วมสมัย

ประการที่ห้า ความกว้างขวางในสายรายงานฮะดีษของอัลฮาฟิซฺ พิสูจน์ได้โดยตรงจากตำราเล่มต่าง ๆ ที่ท่านเขียนขึ้นในหมวดของการแจกแจงสายรายงานของตนเองซึ่งมีถึง 6 ชื่อ คือ *กิตาบอัลมุอฺญัมอัลวะญีซอัลมุซตะญีซ*[117], *อัลบะฮฺรุลอะมี้กฟีมัรวียาตอิบนิศิดดี้ก*[118] , *อัลมะชีเคาะตุศศุฆรอย์*, *ศิละตุรรุวาตบิลฟะฮาริซวัลอัษบาต*, *รุกูบุลอะญะละฮฺฟีอัลอิตติศอลบินนะเกาะละฮฺ*, และ *ลุบบุลอัคบารอัลมะอ์ษูเราะฮฺฟีมุซัลซะละฮฺอาชูรออ์* สายรายงานที่ท่านอัลฮาฟิซฺมีมากมายนี้ ไม่ปรากฏให้เห็นจากตัวของท่านชัยคฺอะฮฺมัด ชากิรและชัยคฺอัลบานีย์ (2) อัลฮาฟิซฺ มีสถานะเป็น "มุซนิดกะบีร" ขณะที่ชัยคฺอัลบานีย์มีสายรายงานฮะดีษเพียงสายรายงานเดียว ส่วนชัยคฺอะฮฺมัด ชากิร เองก็มีสายรายงานฮะดีษของตนเองน้อยมาก (3) อัลฮาฟิซฺ มีผลงานทางด้าน *อัตตัครีจ*[119] และทางด้าน *อัลอิซติครอจ*[120] ผลงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของท่านในหมวดนี้คือ *อะวาฏิฟอัลละฏออิฟมินอะฮาดีษอะวาริฟอัลมะอาริฟ*[121] (4) อัลฮาฟิซฺ ยังมีวงการอ่านฮะดีษที่ท่านจัดขึ้นในมัสยิดต่าง ๆ โดยท่านสามารถที่จะทำการอ่าน

---

[117] อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *กิตาบอัลมุอฺญัมอัลวะญีซอัลมุซตะญีซ* (อัลกอฮิเราะฮฺ: มักตะบะตุลกอฮิเราะฮฺ, 1435), หนังสือเล่มนี้มีจำนวนหน้าทั้งหมดคือ 31 หน้าและเนื้อหาทั้งหมดคือการแจกแจงสายรายงานบางส่วนของท่าน

[118] หนังสือชุดนี้มีขนาด 2 เล่มจบ ในเล่มที่ 1 ข้อเขียนของอัลฮาฟิซฺเริ่มต้นขึ้นในหน้าที่ 37 และจากนั้นจึงเป็นการเล่าถึงประวัติของตัวเองไปจนถึงหน้าที่ 153 และตั้งแต่ในหน้าที่ 157-453 ทั้งหมดนี้คือการแจกแจงรายชื่อของครูและสายรายงานที่ท่านอัลฮาฟิซฺได้รับมา! และในเล่มที่ 2 ท่านอัลฮาฟิซฺ ได้เริ่มต้นแจกแจงสายรายงานของตนเองอีกครั้งตั้งแต่หน้าที่ 14-443 และจบการเขียนหนังสือลงไว้เพียงเท่านี้

[119] การแจ้งที่มาและแหล่งบันทึกของฮะดีษต่าง ๆ ที่ถูกอ้างอิงในหนังสือของปราชญ์รุ่นเก่า

[120] การนำสายรายงานกระแสอื่น ๆ มาสบทบกับสายรายงานของเจ้าของหนังสือฮะดีษโดยมีการสืบสายรายงานที่ไปบรรจบกันในชั้นครูของเจ้าของหนังสือหรือชั้นที่สูงย้อนกลับไปก็ตาม

[121] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฮะซะนีย์ อัลฆุมารีย์ อัลมัฆริบีย์, *อะวาฏิฟอัลละฏออิฟมินอะฮาดีษอะวาริฟอัลมะอาริฟ*, ตรวจทานโดย อะดี้บ อัลกัมดานีย์ และ มุฮัมมัด มะฮฺมู้ด อัลมุศเฏาะฟาย์ (มักกะตุลมุกัรเราะมะฮฺ: อัลมักตะบะฮฺอัลมักกียะฮฺ, 1422), หนังสือเล่มนี้ได้ถูกตีพิมพ์ในรูปแบบ 2 เล่มจบ และเนื้อหาเฉพาะในส่วนที่เป็นข้อเขียนของอัลฮาฟิซฺนั้น มีจำนวนทั้งหมด 781 หน้า หนังสือเล่มนี้ไม่ได้มีเพียงแค่การตัครีจและอิซติครอจ หากแต่ยังมีการวิพากษ์ฮะดีษในหลาย ๆ บทด้วยว่ามีสถานะที่เฎาะอีฟเพราะเหตุอันใด

ฮะดีษจากความจำของท่านด้วยการไล่สายรายงานของท่านเองพร้อมทำการวิพากษ์ฮะดีษเหล่านี้ว่ามีสถานะอะไร (เศาะฮีฮฺหรือเฎาะอีฟ)

ประการที่หก ด้วยกับสาเหตุที่กล่าวไปทั้งหมดเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับนักฮะดีษฝั่งอินเดียในยุคสมัยเดียวกัน จะพบว่าอัลฮาฟิซฺมีความรู้ในศาสตร์ฮะดีษครบเครื่องเหนือกว่านักฮะดีษทุกคน ไม่ว่าจะเป็นชัยคฺอันวัร ชาฮฺ อัลกัชมีรีย์, เคาะลีล อะฮฺมัด อัซซะฮาร็อนฟูรีย์, ชัยคฺมุฮัมมัด ซะกะรียา อัลกันดะฮฺละวีย์ นักฮะดีษเหล่านี้ เป็นนักฮะดีษที่ดำรงตนอยู่บนแนวทางของนักฟิกฮฺ (มัสฮับอัลฮะนะฟีย์)ﷺ[122] จากเหตุผลที่กล่าวไป นักฮะดีษทั้งปฐพีนี้จึงไม่มีใครเทียบเท่า อัลฮาฟิซฺแห่งยุคสมัย อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ ได้เลย

หลังจากนั้น ดร.มัมดูฮฺก็ได้ปิดท้ายคลิปพร้อมกับพูดออกมาในสภาพที่ร้องไห้, ตื้นตันใจและสุดแสนจะอัดอั้นว่า **ในทัศนะของเขาแล้ว ไม่มีใครที่ประมวลพร้อมครบเครื่องในองค์ความรู้ฮะดีษ (ในศตวรรษนี้) เทียบเท่าท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์แล้ว และนับตั้งแต่สิ้นสุดยุคสมัยของสองอัลฮาฟิซแล้ว (คือท่านอัลฮาฟิซฺอัซซะคอวีย์และอัลฮาฟิซฺ อัซซุยูฏีย์) ไม่มีใครที่จะแตกฉานรอบรู้ในเรื่องฮะดีษเทียบเท่าท่านอัซซัยยิด อะฮฺมัด อิบนุมุฮัมมัด อิบนุศิดดี๊ก อัลฆุมารีย์ﷺอีกแล้ว** ทั้งหมดนี้คือข้อสรุปจากคลิปของ ดร.มัมดูฮฺ

แม้ว่าโลกอิสลามจะไม่เคยขาดแคลนนักฮะดีษ แต่ทว่าในรอบ 400 กว่าปีหากนับเอาตั้งแต่ตอนที่อัซซุยูฏีย์เสียชีวิตลงในปี ฮ.ศ. 911 หรือ ค.ศ. 1505 เป็นต้นมา เราก็จะพบว่าในรอบ 400 กว่าปีที่ผ่านมานี้ มีเพียง อัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ คนเดียวที่สามารถไต่ระดับความรอบรู้ในศาสตร์ฮะดีษสูงสุดเทียบเท่ากับอัซซุยูฏีย์ และนับตั้งแต่อัลฆุมารีย์ปรากฏตัวขึ้นก็ยังไม่มีใครเทียบเสมอเขาได้อีกแล้วจนถึงบัดนี้

ที่กล่าวไปทั้งหมดนี้ คือความเห็นของนักฮะดีษใหญ่ ดร.มัมดูฮฺ ผู้เป็นสานุศิษย์คนสนิทของท่านชัยคฺอับดุลลอฮฺ อัลฆุมารีย์อีกที และจากที่เสนอไปนี้ ก็เพียงพอแล้วที่จะสะท้อนให้เห็นว่านักฮะดีษในฝั่งอัลอะชาอิเราะฮฺมีการเทิดทูนอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์มากมายเพียงใด

[122] หมายความว่า พวกเขายังไม่มีดุลพินิจอิสระเท่าอัลฆุมารีย์!

อย่างไรก็ตามสำหรับนักศึกษาซะละฟีย์ที่สามารถอ่านตำราภาษาอาหรับ ข้าฯ ขอแนะนำให้ท่านทั้งหลายอ่านหนังสือ “อิฮฺกามุลฮะดีดอะลามะฮฺมู้ดซะอี้ด” ของชัยคฺอับดุลฟัตตาฮฺ มะฮฺมู้ด ซุรูร อันเป็นหนังสือที่ได้เขียนขึ้นเพื่อตอบโต้ ดร.มะฮฺมู้ด ซะอี้ด มัมดูฮฺ[123]

เฉกเช่นเดียวกัน ในเอกสาร “อิญาซะฮฺ” ที่ท่านชัยคฺมุฮัมมัด อิบนุลอะมีน บูคุบซะฮฺได้ออกให้แก่สานุศิษย์ผู้รับอิญาซะฮฺ ท่านเองก็ได้พรรณนาถึงฐานะทางความรู้ของอัลฮาฟิซฺอะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ไว้ว่า

إمام العصر، ونادرة الدهر، الحافظ الكبير الشيخ أبي الفيض أحمد بن محمد بن الصديق الغماري.

“อิมามแห่งยุคสมัย และหนึ่งเดียวแห่งกาลเวลา, นักท่องจำฮะดีษผู้มีสถานะยิ่งใหญ่ อัชชัยคฺ อบิลฟัยฎฺ อะฮฺมัด อิบนุมุฮัมมัด อิบนุศศิดดี๊ก อัลฆุมารีย์”[124]

ในเมื่อฐานะทางวิชาการของอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ สูงลิ่วขนาดนี้ แล้วไฉนเลยพวกอัลอะชาอิเราะฮฺถึงทำไม่รู้ไม่ชี้ต่อการตำหนิของอัลฮาฟิซฺที่มีต่อแนวทางของสำนักกรีกอัลอะชาอิเราะฮฺ และเช่นเดียวกัน เหตุใดพวกอิควานที่แบกรับ “อัลอิญาซะฮฺ” ของชัยคฺบูคุบซะอฺถึงได้ตำหนิคนที่เป็นปฏิปักษ์กับอัลอะชาอิเราะฮฺ ด้วยข้อหาว่า “ไม่รอบคอบ” ไปเสียเล่า!? ในเมื่ออัลฆุมารีย์เสียเองที่เป็นศัตรูกับอัลอะชาอิเราะฮฺยิ่งกว่าใครทั้งมวลในศตวรรษนี้!?

อิควานเมืองไทยกับฮะดีษ 73 จำพวก

ฮะดีษ “73 จำพวก” นับเป็นหนึ่งในฮะดีษที่เลื่องลือมากบทหนึ่งของสังคมมุสลิม ซึ่งมีเนื้อหาใจความดังนี้

ท่านศาสนทูตของอัลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

---

[123] อับดุลฟัตตาฮฺ มะฮฺมู้ด ซุรูร, *อิฮฺกามุลฮะดีดอะลามะฮฺมู้ดซะอี้ดบิกัชฟิตะญันนีฮิอะลัลอิมามอัลอัลบานีย์วัรร็อดดิอะลากิตาบิฮิอัตตะอฺรีฟบิเอาฮามมันก็อซซะมัชชุนันอิลาเศาะฮีฮฺวะเฎาะอีฟ* (อัรริยาฎ: ดารุอัฏวาอ์อัซซะลัฟ, 1428).

[124] บัดรฺ อัลอัมรอนีย์ อัฏฏ็อนญีย์, *มะศอฮิรุชชะร็อฟวัลอิซซะฮ์อัลมุตะญัลลิยะฮฺฟีฟะฮฺเราะซะฮฺอัชชัยคฺมุฮัมมัดบูคุบซะฮฺ*, หน้า 275.

وَتفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ، إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً، قَالُوا: وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟! قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ، وَأَصْحَابِي،

"และประชาชาติอิสลามของฉันจะแตกออกเป็น 73 กลุ่ม ทั้งหมดลงนรก เว้นเพียงแค่กลุ่มเดียวเท่านั้นที่รอด บรรดาสาวกได้ถามท่านนบีﷺว่า และมันคือกลุ่มใดเล่าโอ้ท่านศาสนทูตของอัลลอฮฺ? ท่านนบีﷺตอบว่า **คือกลุ่มที่ดำรงอยู่บนสิ่งที่ฉันและเหล่าสาวกของฉันได้ดำรงอยู่**"[125]

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ﷺมีหนังสือเล่มหนึ่งที่เขียนขึ้นเพื่อยืนยันว่าฮะดีษ 73 กลุ่มเป็น "ฮะดีษเศาะฮีฮฺ" ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็น "ฮะดีษมุตะวาติร" โดยท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ได้เสาะหาและรวบรวมกระแสทั้งหมดของฮะดีษบทนี้ได้มากถึง 15 กระแสสายรายงานพร้อมกับนำมาตีแผ่ทีละกระแสให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ก็เพื่อยืนยันว่าฮะดีษบทนี้ คือฮะดีษที่ถูกต้องโดยปราศจากข้อสงสัย และท่านอัลฮาฟิซฺได้กล่าวว่า

فهذا جزء جمعتُ فيه ما وَقَعَ لي من طرق حديث قيل بتواتره عن النبي ﷺ،

"งานนิพนธ์นี้ คือหนังสือขนาดหนึ่งเล่มจบที่ข้าพเจ้าได้รวบรวมสิ่งซึ่งได้ปรากฏแก่ข้าพเจ้าเข้ามาไว้ภายในหนังสือเล่มนี้ ในประเด็นเกี่ยวกับรายงานกระแสต่าง ๆ ของฮะดีษที่ได้ถูกกล่าวกันว่ามันถูกถ่ายทอดมาจากท่านนบีﷺอย่างมากมายหลายกระแส (ตะวาตุร)"[126]

และท่านอัลฮาฟิซฺได้สรุปปิดท้ายไว้ว่า

فالحديث صحيح لا شك فيه، كما حكم به الحفاظ، والله أعلم.

---

[125] มุฮัมมัด นาศิรุดดีน อัลอัลบานีย์, *เศาะฮีฮฺสุนันอัตติรมิสีย์ลิลอิมามอัลฮาฟิซฺมุฮัมมัดบินอีซาบินเซาเราะฮฺอัตติรมิสีย์*, เล่ม 3 (อัรริยาฎ: มักตะบะฮฺอัลมะอาริฟลินนัชรฺวัตเตาซีอฺ, 1420), หน้า 53-54 หมายเลข : 2641. ชัยคฺอัลบานีย์ ระบุว่าเป็น ฮะดีษฮะซัน.

[126] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี๊ก อัลฮะซะนีย์, *อัลมุตะวาติรอต*, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด ฮะซัน ฮะซัน อัลฮะซะนีย์ (อัลกอฮิเราะฮฺ: มัรกัซอิฮฺยาอ์ลิลบุฮูษวัดดิรอซาต, 1442), หน้า 511.

“ดังนั้น ฮะดีษบทนี้ คือฮะดีษเศาะฮีฮฺโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ในตัวมันอีก ดังที่บรรดานักฮะดีษในระดับอัลฮาฟิซฺทั้งหลายได้ตัดสินฮะดีษบทนี้ด้วยกับสถานะเศาะฮีฮฺไว้ และพระองค์อัลลอฮฺทรงรู้ดีที่สุด”[127]

อนึ่ง ข้อเขียนของอัลฮาฟิซฺส่วนนี้ ปัจจุบันได้ถูกนำมาพิมพ์รวมในชื่อ “อัลมุตะวาติรอต” อันเป็นการรวบรวมข้อเขียนของท่านอัลฮาฟิซฺที่ได้เขียนวิเคราะห์และยืนยันถึงการมีสถานะมุตะวาติร (การถูกรายงานมาอย่างมากมายหลายกระแส) ของฮะดีษ 17 บทอันเลื่องชื่อในศาสนาอิสลาม หนังสือชุดนี้มีความหนาถึง 748 หน้า นับเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งของท่านที่แสดงถึงความหนักหน่วงในการค้นคว้าและความรอบรู้เกี่ยวกับแหล่งบันทึกฮะดีษอย่างกว้างขวาง

ข้อเขียนของท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ﷺข้างต้นนี้ หักล้างความพยายามทั้งหมดของกลุ่มอิควานเมืองไทยในการที่จะพยายามให้สถานะ “เฎาะอีฟ” แก่ “ฮะดีษ 73 จำพวก” และยังหักล้างมุมมองของชัยคฺมุศเฎาะฟาย์ อัลอะดะวีย์ที่มีต่อฮะดีษบทดังกล่าวอีกด้วย[128]

ช่างเป็นภาพ “มายา” แห่งวงการศาสนาเสียนี่กระไรสำหรับเหล่าอิควาน พวกเขา “โหน” ชื่อของท่านอัลลามะฮฺบูคุบซะฮฺﷺมารับรองตนเองโดยโฆษณาหลอก “ลิ่วล้อ” ว่าอาจารย์ของพวกเขา “สืบทอดความเข้าใจ” มาจากบูคุบซะฮฺจากชัยคฺอัลบานีย์ ทว่าอัลลามะฮฺบูคุบซะฮฺﷺเสียเองที่ยกย่องความรู้ฮะดีษของอัลฆุมารีย์และอัลบานีย์ไว้สูงสุดเหนือใครในยุคนี้ แล้วทั้งสองท่านนี้ก็ล้วนแล้วแต่รับรองความถูกต้องของฮะดีษ 73 จำพวกด้วยกันทั้งคู่!

---

[127] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฮะซะนีย์, *อัลมุตะวาติรอต*, หน้า 540.

[128] ชัยคฺมุศเฎาะฟาย์ อัลอะดะวีย์ มีความเห็นว่า “ฮะดีษ 73 จำพวก” เป็นฮะดีษที่มีสถานะ “ฮะซัน” เฉพาะตรงตัวบทตั้งแต่เริ่มต้นฮะดีษไปจนถึงวรรคที่ระบุว่า “ประชาชาติอิสลามจะแตกออกเป็น 73 จำพวก” และสำหรับตัวบทถัดจากนั้นที่ระบุว่า “ทั้งหมดลงนรกยกเว้นกลุ่มเดียวเท่านั้นที่รอด” ไปจนจบฮะดีษ ท่านชัยคฺมุศเฎาะฟาย์ อัลอะดะวีย์ มีความเห็นว่า ตัวบทในส่วนท้ายนี้ เป็นตัวบทที่มีสถานะเฎาะอีฟทั้งสิ้น โปรดดู อิมาดุดดีน อบุลฟิดาอ์ อิซมาอีล บินอุมัร บินกะษีร, *ตัฟซีรุลกุรอานิลอะสีม*, เล่ม 3, ตรวจทานสถานะของฮะดีษโดย อบูอับดุลลอฮฺ มุศเฎาะฟาย์ อัลอะดะวีย์ (อัลกอฮิเราะฮฺ: ดารฺอิบนิเราะญับ, 1438), หน้า 12 เชิงอรรถที่ 2.